

УДК 373.3.015.31: 159.942  
DOI: 10.24144/2524-0609.2019.44.111-115

**Маляр Олена Іванівна**

кандидат психологічних наук

кафедра психолого-педагогічної освіти та соціальних наук

КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»

м.Вінниця, Україна

malayryk@gmail.com

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-5924-4120>

## ЕМОЦІЙНА ВЗАЄМОДІЯ В СІМ'Ї ТА ЇЇ ВРАХУВАННЯ У РОБОТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА

**Анотація.** У статті здійснено аналіз науково-теоретичної літератури з проблеми емоційної взаємодії дитини з батьками, що є основою у роботі соціального працівника з різними типами сімей. Наша мета полягає у описі змісту проблеми сімейних стосунків і виховання дитини та вивченню мікроклімату сім'ї дітей молодшого шкільного віку у роботі соціального працівника. Для дослідження даного явища нами було використано проєктивну методику. Здійснено детальний аналіз показників внутрішньосімейних стосунків: сприятлива сімейна ситуація, тривожність та конфліктність, почуття неповноцінності та ворожості у сім'ї. Охарактеризовані основні результати дослідження: у більшості дітей спостерігається тенденція до негативного соціально-психологічного клімату в сім'ї. У невеликій кількості дітей може спостерігатися розвиток девіантної поведінки, тому у такому випадку потрібна допомога соціального працівника не тільки дитині, а і батькам.

**Ключові слова:** емоційна взаємодія в сім'ї; внутрішньосімейні стосунки; молодший школяр; соціальний працівник.

**Вступ.** В умовах формування сучасних соціальних відносин, загострення суспільних протиріч та стереотипів у поведінці особистості зростає роль сім'ї як чинника зниження негативних соціальних впливів на дитину, захисту і її соціалізації та розвитку. Взаємини у сім'ї відіграють важливу роль в розвитку особистості дитини, а тому і привертають значну увагу соціальних працівників, психологів. Важливим для дітей молодшого шкільного віку є підтримка батьків та сприятливі взаємовідносини, що сприяють позитивному формуванню та розвитку емоційної сфери молодших школярів, їх успішної адаптації в соціальному середовищі. Сімейні проблеми бувають різних форм і видів. Деякі проблеми пов'язані з повсякденням: соціально-матеріальні (розподіл чи відсутність грошей або транспортування дітей до школи чи зі школи та ін.); психологічні: (відсутність взаєморозуміння між дитиною та дорослим, емоційна холодність членів сім'ї до дитини, конфліктність та ін.). Також проблеми можуть бути пов'язані з почуттями та емоціями членів сім'ї і називаються афективними або емоційною взаємодією у родині. Тому, у роботі з сімейними проблемами соціальному працівнику потрібно звернути увагу на прояви емоцій та почуттів усіх дітей та дорослих, які проживають у родині. Відповідно потрібно визначити форми, методи соціальної роботи, технології соціально-психологічної роботи з сім'єю, які зумовлені життєвим циклом, складом сім'ї, соціальним статусом подружжя, соціально-емоційними проблемами, що можуть виникати у сім'ї та пов'язані з життєвою ситуацією або індивідуальним випадком, властивостями, з яким стикаються всі члени сім'ї: особливостями розвитку психофізичної, психологічної сфери дітей та дорослих, їхньої соціальної зрілості та впливом негативно чи позитивно соціального оточення.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблемою вивчення технологій роботи соціального працівника з сім'ями у контексті соціально-педагогічної та соціально-психологічної діяльності займалися такі дослідники, як А.Капська, С.Каверіна, В.Шадрикова. Теоретичні та практичні основи психології сім'ї у соціальній роботі, досвід психологічної допомоги сучасній родині та внутрішнім емоційним стосункам між членами сім'ї досліджували В.Ліщинський, Г.Федоришин, Н.Максимова,

В.Піскун, К.Бурмістова. Зарубіжні дослідники Дж.М.Фюнделін, С.Мегер, Дж.Ханзікер вивчали характеристики емоційної чуйності в родині та врахування допомоги соціального працівника у виникненні негативного мікроклімату в сім'ї.

**Метою статті:** опис змісту проблеми сімейних стосунків і виховання дитини та вивчення мікроклімату сім'ї дітей молодшого шкільного віку у роботі соціального працівника.

**Завдання дослідження** полягають у здійсненні аналізу наукових джерел з проблеми емоційної взаємодії дитини з батьками у соціально-психологічному контексті та дослідити вплив внутрішньосімейних стосунків на формування емоційної регуляції та поведінки дитини.

**Методи дослідження:** теоретичні – аналіз, узагальнення наукової літератури; емпіричні – проєктивна методика, кількісний та якісний аналіз отриманих результатів дослідження.

**Виклад основного матеріалу.** Сім'я – це соціальна група, що складається з поєднаних шлюбом чоловіка і жінки, їхніх дітей (власних чи усиновлених), інших осіб, пов'язаних з подружжям родинними зв'язками, біологічними або кровними родичів. Життєдіяльність сім'ї відбувається на основі спільного економічного, побутового, морального укладу та виховання дітей (Головатий, 2005). Невід'ємною часткою справжнього батьківства (процесу забезпечення батьками необхідних умов для повноцінного розвитку, виховання та навчання дітей) у сім'ї є відповідальність, що виражається у відповідальності перед соціумом та перед собою за життя та виховання дітей (Капська, 2012).

Згідно з дослідженнями С.М.Каверіна, несприятлива сімейна ситуація полягає в порушенні структури сім'ї, прояву асоціального впливу на формування особистості дитини; в наявності безлічі проблем в даних сім'ях, в їх негативній емоційній взаємодії, низькі самооцінці, стихійних, незрозумілих і нечесних комунікаціях; в явних чи прихованих дефектах виховання, що призводить до формування у дитини спотвореного внутрішнього світу, негативно впливає на форми її поведінки, викликає деформацію особистості дитини (Каверіна, 2013).

Дж.М.Фюнделін, С.Мегер і Дж.Ханзікер (Fuendeling et al., 1998) вивчали вміння дитини на-

слідувати поведінку та регулювання емоцій дорослих у сім'ї. Дослідники виявили, що у тривожних та амбівалентних батьків діти переживають негативні емоції, які спричиняють розвиток неконтрольованої поведінки. У таких дітей розвиваються такі риси: ворожість, агресивність, тривожність, конфліктність та уникають близьких стосунків з оточуючими. Поєднання тривожного та замкнутого типу сімейного виховання може викликати дерегуляцію емоційної сфери та аддиктивну поведінку дітей, тобто вони можуть вживати алкоголь, наркотики та інше (Kostiuk, 2002).

Особливо важливими для розвитку емоцій дитини є дві пари ознак, які визначають поведінку батьків: прийняття – неприйняття, що задають емоційний тон стосунків, і терпимість – стримування, що визначають переважаючий у сім'ї тип контролю і дисципліни. У першому випадку основними засобами виховання є увага та заохочення; батьки орієнтовані на виокремлення позитивних якостей дитини, задоволені спілкуванням з нею. У другому випадку основним засобом виховання є суворість і покарання; батьки не приймають своїх дітей, виокремлюють у них тільки негативні риси, не дістають задоволення від спілкування з ними, часом виявляють ворожість. Почуття ворожості, на думку В.І.Ліщинського, виникає з негативного досвіду спілкування і взаємодії з якою-небудь людиною в ситуації конфлікту. Воно легше виникає в образливих і мстивих людей. Почуття ворожості проявляється в «агресивному настрої», «агресивному стані», тобто в емоціях злості (гніву), відрази й зневаги із притаманними їм переживаннями та експресією, котрі можуть призвести до агресивної поведінки (Ліщинський, 2007).

Дитина, позбавлена любові, має менше можливостей для досягнення високої самоповаги, розвитку почуття самоцінності, створення стійкого позитивного «Я-образу», побудови теплих стосунків з оточуючими людьми та позитивних проявів емоційності. Недоброзичливість або неухважність та жорстоке ставлення батьків сприяє негативним проявам поведінки та створює умови для емоційної нестійкості дитини. Г.М.Федоришин стверджує, що, постійно демонструючи дитині свою нестриманість, батьки не здатні навчити її самовладанню, прищепити вміння керувати негативними емоціями (Федоришин, 2008).

На думку В.Д. Шадрикова, суттєвий вплив на емоційне виховання дитини має загальний емоційний тон сімейного життя тому соціальному працівнику у роботі з батьками потрібно враховувати ці аспекти. Можна виокремити сім'ї з емоційно-депресивним тоном, де панує атмосфера переважно песимістичного настрою, де від майбутнього не чекають нічого хорошого, а радісні події сприймають через призму майбутніх бід і нещастя. Діти в таких сім'ях виховуються боязливими, плаксивими, примхливими, завжди невдоволеними, небалакучими. Протилежністю описаному є типи сім'ї з емоційно-збудженим тоном сімейного життя, де панує атмосфера оптимістичного настрою, прагнення до веселощів, підприємливості, райдужних планів на майбутнє, привітності, вседозволеності в поведінці, спритності, легковажного ставлення до вимог моралі, прагнення до ризику, активного спілкування з іншими, гостинності. Діти в таких сім'ях ростуть життєрадісними, активними, легковажними, товариськими, схильними до обіцянок, легко беруться за нові справи, але є недостатньо наполегливими, часто недисциплінованими (Шадриков, 2002).

Н.Ю.Максимова, В.М.Піскун стверджують, що незадоволеність сімейним життям одного із батьків

також негативно впливає на розвиток довільності емоційної сфери молодшого школяра. Нестійкість та атмосфера суперечок у сім'ї, коли благополуччя та спокій – без зрозумілих для дитини причин – змінюється конфліктними ситуаціями між батьками, наприклад, ніжність та ласкавість матері різко змінюється на роздратованість та високу вимогливість не тільки до батька, а й до дітей. Такі різкі зміни настроїв негативно впливають на розвиток дитини та формують різний ступінь нестійкості довільної регуляції емоцій, що залежить ще й від типу нервової системи дитини (Максимова & Піскун, 1990).

К.В.Бурмістова вважає, що безпечні обставини у сім'ї дають можливість формування позитивної моделі поведінки, забезпечують високий рівень прийняття себе та інших, розвиток особистісної ініціативи, почуття самоцінності, готовності зрозуміти іншого. Тому саме на розвиток позитивних емоцій та стосунків, що допомагають долати різні труднощі, повинні спрямуватися зусилля сім'ї, де росте молодший школяр (Бурмістова, 2008).

Отже, в системі емоційного виховання дитини сім'я відіграє одну із головних ролей: забезпечує матеріальні й психолого-педагогічні та соціальні умови для фізичного, емоційного, вольового, морального й духовного розвитку особистості дітей молодшого шкільного віку.

За результатами проведеного дослідження виявлено, що за шкалою «сприятлива сімейна ситуація» позитивні показники виявлено у 41% респондентів, а у 59% молодших школярів – не виявлено. Позитивна сімейна ситуація свідчить про взаєморозуміння між членами сім'ї та емоційну взаємодію між дитиною та дорослими та розвиток в неї позитивної самооцінки (почуття самоцінності). Сім'я з позитивним психологічним кліматом сприяє розвитку довільності емоційної регуляції у дітей, що забезпечує їх адаптацію в оточуючому середовищі. Найчастіше сім'ї, які мають позитивні, без конфліктні стосунки з дитиною, не підпадають під соціально-психологічну профілактику соціального працівника у державних установах.

У молодшому шкільному віці розвивається довільна регуляція емоцій та емоційна поведінка, як новоутворення, а негативним чинником для її розвитку може бути підвищена тривожність дитини у сім'ї. За отриманими результатами «тривожність» у сім'ї переживає 62,5% досліджуваних, що спостерігається у родинах, де переважає авторитарний стиль виховання, у поєднанні з високими вимогами до дитини, або проявляються амбівалентні почуття та емоції у спілкуванні з молодшим школярем. Також у тривожних батьків, а особливо у тривожної матері, діти переважно виховуються у постійній тривозі, тобто, дана характеристика відноситься до емоційно-депресивного тону сімейного життя, що в подальшому у дитини може сформувати девіантну поведінку. Наприклад, малюнок Оксани: спершу вона намалювала маму, потім брата та батька, а у кінці себе. Вони були заштриховані, а контурне зображення виконано з сильним натиском, що свідчить про переживання тривожності. Не спостерігається тривожність у сім'ї в 37,5% дітей. У таких сім'ях переважає демократичний та ліберальний стиль сімейного виховання, взаєморозуміння батьків з дитиною, що сприяє розвитку впевненості, організованості, дисциплінованості, співчуття та переживання позитивних емоцій у дітей молодшого шкільного віку.

Результати дослідження за показником «конфліктність у сім'ї» свідчить, що у 33% учнів початкових класів, наявні постійні конфлікти, лайки в родині. У конфліктних батьків дитина не вміє стримувати

свої емоції. Вона, як правило, збудлива, агресивна, конфліктна з однолітками та іншими дітьми. Враховуючи ці ознаки, звернемо увагу на малюнок сім'ї, виконаний Анастасією. Кожна фігура, яка зображена на папері розділена бар'єром. У тата відсутні деякі частини тіла та автор малюнку ізольований від інших. На малюнку присутні штриховка, що свідчить про високу тривожність. Із слів Анастасії: «Тато часто кричить на маму, а вона кричить на мене та на інших сестричок і братика».

На відсутність конфліктності у сім'ї вказують 67% дітей, що характеризується майже повною відсутністю конфліктних ситуацій у родині. Це, відповідно, формує адекватну поведінку, вміння дітей спілкуватися з оточуючими та стримувати свої емоції. Позитивний психологічний клімат у сім'ї забезпечує розвиток почуття самоцінності, сприяє розвитку довільності емоційної регуляції, адекватної поведінки у дітей молодшого шкільного віку.

«Почуття неповноцінності у сім'ї» відчують 26,6% молодших школярів, але не виявлено подібне у 73,4% учнів початкових класів. Помилковий стиль батьківської взаємодії з дитиною сприяє розвитку низької довільної регуляції та нестриманості емоцій у стосунках з батьками. Нефективна система заохочення та покарання може розвинути у дитини тривогу та підсилити дитячі страхи, що можуть сформувати неадекватну та низьку довільність емоційної сфери у молодшого школяра.

Отримані нами результати за показником «ворожість у сім'ї» виявлені у 18,75% дітей молодшого шкільного віку та відсутні у 81,25% дітей. Наявність ворожості у дітей може спричинити розвиток невпевненості, відчуття неприйняття та негативні зміни у поведінці дитини. Негативний стиль взаємостосунків батьків з молодшим школярем впливає на розвиток вольової та емоційної сфери дитини. Для прикладу розглянемо роботу Олексія, на якій відсутній автор малюнку, всі члени родини зображені на нижній частині аркуша, окрім старшого брата, який зображений на іншій стороні аркуша. Ці ознаки, свідчать про наявність ворожості у сім'ї й переживання автором почуття неповноцінності в родині.

Аналіз результатів дослідження за шкалами «тривожність», «конфліктність у сім'ї», «почуття неповноцінності» та «ворожості» дає можливість оцінити міру незадоволеності дитини сімейними стосунками, що викликає неадекватні зміни у її поведінці. Такі батьки сприймають свою дитину негативно, як непристосовану і невдачу. Їм здається, що дитина не доб'ється успіху в житті через низькі здібності та невміння контролювати свої емоції. У більшості випадків батьки проявляють до дитини злість, роздратування, образи. Вони не довіряють дитині й не поважають її. У таких родинах спостерігається несприятлива сімейна ситуація, яка формує у дітей

асоціальну поведінку. Дані родини потребують допомоги не тільки психолога, а й соціального працівника.

Позитивний психологічний клімат у сім'ї забезпечує формування позитивної довільності емоційної регуляції, моделі поведінки та адаптаційний процес у дітей молодшого шкільного віку. Негативні взаємини у сім'ї можуть спричинити неадекватні прояви емоційних станів та негативно впливати на розвиток індивідуальних особливостей молодшого школяра.

Отже, отримані показники відображають систему складних стереотипів сімейних стосунків, що закладають основи світогляду та впливають на особистісний розвиток молодшого школяра, які потрібно врахувати у консультативній, профілактичній та просвітницькій роботі соціального працівника з сім'ями.

Викладений матеріал дозволяє зробити наступні висновки. Психологічний клімат сім'ї є динамічною інтегральною характеристикою родинних взаємостосунків, які сприяють або перешкоджають формуванню соціально-духовних, психофізіологічних, емоційних станів, настроїв, відносин членів сім'ї. Таким чином, підсумковий аналіз даних про емоційну взаємодію в сім'ї свідчить, що спостерігається тенденція до негативних внутрішньосімейних стосунків, які проявляються у тривожному, конфліктному та ворожому спілкуванні батьків з дитиною. Також у дитини виявлено почуття неповноцінності у сім'ї, що в подальшому сформує прояви у неї негативної емоційної поведінки. Разом з тим, у невеликій кількості досліджуваних було виявлено позитивну сімейну ситуацію, яка характеризується взаєморозумінням, позитивною емоційною взаємодією, почуттям повноцінності між членами сім'ї та дитиною, відсутністю конфліктності та ворожості у родині. Соціально працівникові, психологу у роботі з сім'єю, слід пам'ятати, що найбільшою мірою шкодять розвитку довільності емоцій дитини непослідовні, змішані типи взаємодії, неузгодженість і суперечливість сімейних установок на процес виховання, оскільки, постійна не передбачуваність реакцій батьків позбавляє дитину відчуття стабільності оточуючого світу, породжуючи в неї неадекватні прояви емоційних реакцій та девіантної поведінки.

Отже, працівники соціальної служби повинні скорегувати стосунки у сім'ї так, щоб усі необхідні соціально-психологічні заходи були побудовані на повазі та гідності дитини. Важливим є соціально-психологічна підтримка сім'ї у роботі соціального працівника, що спрямована на відновлення сприятливого мікроклімату під час сімейних криз. У подальшому ми плануємо розробити програму соціальної та психологічної корекції сімейного мікроклімату з урахуванням всіх отриманих результатів, які можуть призвести до порушення психологічного і фізичного стану дитини.

#### Список використаної літератури

- Бурмистрова Е.В. Семья с «особым ребенком»: психологическая и социальная помощь. Вестник практической психологии образования, 2008. № 4(17). С.81–86.
- Головатий М. Ф. Соціальна політика і соціальна робота: Термінологічно-понятійний словник, К.: МАУП, 2005. 560 с.
- Каверин, С.Н. Семейное неблагополучие как один из основных факторов девиантного поведения детей и подростков. Материалы IV заочной научно-практ. конф. с междунар. участием. МГУ им. Н. П. Огарева «Концептуальные и прикладные аспекты социальной работы с семьей и детьми в полиэтничной среде». Саранск, 2013. С.74–76.
- Капська А. Й. Соціальний супровід різних категорій сімей та дітей : навч. Посіб / К. : Центр учбової літератури, 2012. 232 с.
- Ліщинський В. І. Психологічні наслідки відчуження як специфічного сприйняття навколишнього світу. Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2007. Вип.12. Ч.1. С.269–274.
- Максимова Н.Ю. Влияние эмоционального фона супружеских отношений родителей на развитие личности ребенка. Сборник научно-методических материалов Всесоюзного симпозиума. М.: АН СССР, 1990. Ч.2. 238 с.
- Федоришин Г. М. Соціально-психологічний підхід до вивчення механізмів впливу в стосунках «батьки – діти». Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2008. Вип.13. Ч. 2. С.67–77.



- Шадриков В. Д. Введение в психологию: эмоции и чувства. М.: Логос, 2002. 156 с.  
Fuendeling J. M. Affect regulation as a stylistic process within adult attachment. *Journal of Social and Personal Relationships*, 1998. №15. P. 291–322.  
Kostiuk L.M. Understanding of Emotions and Emotion Regulation in Adolescent Females with Conduct Problems: A Qualitative Analysis. *The Qualitative Report*, 2002. Volume 7. № 1. P.123–130.

#### References

- Burmistrova, E.V. (2008). Semya s «osobyim rebenkom»: psihologicheskaya i sotsialnaya pomoshch [Family with a «special child»: psychological and social assistance] *Vestnik prakticheskoy psihologii obrazovaniya*, 4 (17), 81–86. [in Russian].  
Fedorishin, G.M. (2008). Socialno-psihologichnij pidhid do vivchennya mehanizmv vplivu v stosunkah «batki – diti» [Sociopsychological approach to the study of mechanisms of influence in relations «parents - children». *Zbirnik naukovih prac: filosofiya, sociologiya, psihologiya. Prikarpatskogo nacionalnogo universitetu imeni Vasilya Stefanika*, 13, Part 26 67–77ю [in Ukrainian].  
Fuendeling, J.M. (1998). *Affect regulation as a stylistic process within adult attachment. Journal of Social and Personal Relationships*, 15, 291–322.  
Golovatij, M.F. (2005). *Socialna politika i socialna robota: Terminologichno-ponyatijnij slovník* [Social policy and social work: Terminologically-conceptual vocabulary]. Kyiv: MAUP. [in Ukrainian].  
Kaverin, S.N. (2013). Semeynoe neblagopoluchie kak odin iz osnovnyih faktorov deviantnogo povedeniya detey i podrostkov [Family trouble as one of the main factors of deviant behavior of children and adolescents]. *Proceedings of the IVth scientific-practical conference «Kontseptualnye i prikladnye aspektyi sotsialnoy raboty s semey i detmi v polietnicheskoy srede»*. Saransk. [in Russian].  
Kapska, A.J. (2012). *Socialnij suprovid riznih kategorij simej ta ditej* [Social support for different categories of families and children]. Kyiv: Centr uchbovoyi literatury. [in Ukrainian].  
Lishinskij, V.I. (2007). Psihologichni naslidki vidchuzhennya yak specifichnogo sprijnyattya navkolishnogo svitu. [Psychological consequences of alienation as a specific perception of the surrounding world]. *Zbirnik naukovih prac: filosofiya, sociologiya, psihologiya*, 12, Part I., 269–274. [in Ukrainian].  
Kostiuk, L.M. (2002). *Understanding of Emotions and Emotion Regulation in Adolescent Females with Conduct Problems: A Qualitative Analysis. The Qualitative Report*, 7 (1), 123–130.  
Maksimova, N.Yu. (1990). Vliyanie emotsionalnogo fona supruzheskih otnosheniy roditeley na rozvitie lichnosti rebyonka [Influence of the emotional background of the marital relationship of parents on the development of the child's personality]. *Sbornik nauchno-metodicheskikh materialov Vsesoyuznogo simpoziuma*. M.: Akademiya nauk SSSR. [in Russian].  
Shadrikov, V.D. (2002). *Vvedenie v psihologiyu: emotsii i chuvstva*. [Introduction to psychology: emotions and feelings]. Moscow: Logos. [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 15.04.2019 р.  
Стаття прийнята до друку 20.04.2019 р.

#### Маляр Елена

кандидат психологических наук  
кафедра психолого-педагогического образования и социальных наук  
КВУЗ «Винницкая академия непрерывного образования»  
г.Винница, Украина

### ЭМОЦИОНАЛЬНОЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ В СЕМЬЕ И ЕГО УЧЕТ В РАБОТЕ СОЦИАЛЬНОГО РАБОТНИКА

**Аннотация.** В статье проведен анализ научно-теоретической литературы по проблеме эмоционального взаимодействия ребенка с родителями, которые являются основой в работе социального работника с различными типами семей. Наша цель заключается в описании содержания проблемы семейных отношений и воспитания ребенка и изучению микроклимата семьи детей младшего школьного возраста в работе социального работника. Для исследования данного явления нами были использованы проективные методики. Осуществлен подробный анализ показателей внутрисемейных отношений: благоприятная семейная ситуация, тревожность и конфликтность, чувство неполноценности и враждебности в семье. Охарактеризованы основные результаты исследования: у большинства детей наблюдается тенденция к негативному социально-психологическому климату в семье. У небольшого числа детей может наблюдаться развитие девиантного поведения, поэтому в таком случае нужна помощь социального работника не только ребенку, но и родителям.

**Ключевые слова:** эмоциональное взаимодействие в семье; внутрисемейные отношения; младший школьник; социальный работник.

#### Maliar Olena

Candidate of Psychological Sciences, PhD  
Department of Psychological-Pedagogical Education and Social Sciences  
Communal Higher Educational Institution «Vinnytsia Academy of Continuing Education»  
Vinnytsa, Ukraine

### EMOTIONAL INTERACTION WITHIN A FAMILY AND TAKING OF IT INTO ACCOUNT IN THE SOCIAL WORK'S PROFESSION

**Abstract.** The article analyzes scientific and theoretical literature of the problem of emotional interaction of the child with parents, which is important in the work of a social worker with different types of families. Our goal is to describe the content of the problem of family relationships and the upbringing of the child and study the microclimate of the family of children of junior school age in the work of a social worker. To study this phenomenon, we used a projective test. A detailed analysis of the indicators of intra-family relations was conducted: favorable family situation, anxiety and conflict, inferiority and hostility of the family. The obtained indicators give an opportunity to assess the extent of the child's dissatisfaction with family relationships, which causes inadequate changes of his behavior. Such

parents perceive their child negatively, as not fit and unsuccessful. It seems to them that a child will not succeed in life because of his poor ability and inability to control his emotions. Also, in the minority of respondents, a positive psychological climate of the family was found, which ensures the formation of positive arbitrariness of emotional regulation, behavior patterns and adaptation process in early school-age children. The main results of the research are described: in the majority of children there is a tendency towards negative social and psychological climate in the family. In a small number of children, the development of deviant behavior can be observed, therefore, in this case, the social worker needs assistance not only to the child but also to the parents. The obtained indicators reflect the system of complex stereotypes of family relationships that lay the foundations of the outlook and influence the emotional and personal development of a younger student.

**Key words:** emotional interaction of the family; intra-family relations; junior schoolchildren; social worker.